

Over richting, voorwaarden, (een beetje) druk en ondersteuning

in gesprek met Nico Westpalm van Hoorn

“Standaarden dwing je niet af” zegt Nico Westpalm van Hoorn, CIO van het Havenbedrijf Rotterdam en tevens voorzitter van het Forum Standaardisatie. “Het gaat uiteindelijk om interoperabiliteit, de mate waarin overheid, bedrijfsleven en burgers zich met elkaar kunnen verstaan. Het interoperabiliteitsprobleem kent daarbij geen eigenaar en er is ongelofelijk veel organisatie nodig om het op te lossen.”

Standaarden lijken zo vanzelfsprekend, maar de veertien leden van het Forum Standaardisatie weten wel beter. Vrijwel zonder uitzondering zijn ze al vele jaren bij standaardisatieprocessen betrokken. Dat moet natuurlijk ook, want dat stelt ze in staat om met enig gezag het College Standaardisatie te adviseren. Dat College is samengesteld uit het topmanagement van de gehele publieke sector.

Regelmatig blijkt dat adviseren op dit gebied lastig is. Een recent advies over het gebruik van de wereldstandaard UBL voor elektronische facturering leverde zelfs Kamervragen op. “Een goed teken,” stelt Westpalm van Hoorn. “Als een standaard geen enkele weerstand oproept, is hij eigenlijk overbodig. Goede standaarden doen dus ergens pijn.” Daarom komt het Forum niet met een grote lijst standaarden ter vaststelling door het College. Daarop zou van alles en nog wat vermeld staan waarover iedereen het al jaren eens is. Dat voegt niets toe. Wel belangrijk is aansluiting met de NORA. Wat eens alleen de Nederlandse OverheidsReferentieArchitectuur was, groeit nu uit tot een heus raamwerk voor interoperabiliteit. Een raamwerk waarin niet alleen ruimte is voor de standaarden zelf, maar ook voor de organisatie eromheen.

Het Forum is nu twee jaar bezig. “Het eerste jaar ben je altijd kwijt aan institutievorming, het tweede om een heldere lijn uit te zetten. Daar zijn we wel in geslaagd. Maar we zijn pas tevreden als we een werkend raamwerk voor interoperabiliteit hebben gerealiseerd en bovendien een proces hebben ingeregeld voor de vaststelling van nieuwe standaarden in de toekomst. Want ook als het Forum er niet meer is, moet de standaardisatie natuurlijk wel doorgaan.”

Een punt van zorg bij Westpalm van Hoorn is dat standaardisatie een onderwerp lijkt waarvan iedereen verstand heeft. Open Standaarden zijn natuurlijk prima. Betekent die oriëntatie echter ook dat we burgers of bedrijven moeten frustreren die met producten van Microsoft vragen aan overheidsorganisaties stellen of websites bezoeken? Nee, interoperabiliteit betekent vooral richting geven. Ondersteuning verdienen meestal de keuzes die al in de markt worden gemaakt. Het is een kwestie van aangeven waar je naartoe moet bewegen, waar je van weg moet blijven.

Dat we in Nederland veel kunnen leren van het buitenland, bleek bij recente werkbezoeken van het Forum aan Estland en Denemarken. Estland blinkt uit door

een fantastische ict-infrastructuur waarmee dienstverlening aan burgers tot stand kan komen. In Denemarken kan een bedrijf facturen alleen nog maar elektronisch aanbieden aan de overheid. Dat is niet alleen afgedwongen met een standaard, maar wordt ook praktisch ondersteund door een instantie die kleine ondernemers helpt met het omzetten van de papieren factuur.

Wat we overigens niet moeten overnemen van Denemarken is integratie van alle basisregisters onder regie van het Ministerie van Financiën. Dat is voor Nederland een stap te ver. Wij hebben hier al moeite om basisregisters überhaupt van de grond te krijgen. De Deense daadkracht is overigens wel weer iets om jaloers op te zijn.

De grootste uitdaging van het Forum Standaardisatie betreft overigens niet de technische maar juist de inhoudelijke standaarden. Ieder domein spreekt zijn eigen taal en kent zijn eigen begrippenkader, meestal verankerd in wet- en regelgeving. “Het is een illusie dat we in staat zijn om daar eens flink in op te ruimen, want de verschillen in begrippen zijn er niet voor niets. Wat wel helpt, is dat we de begrippen helder aan elkaar relateren, zodat we beter begrijpen waar overlappingen en verschillen zitten. Interoperabiliteit is zodoende mogelijk zonder dat we overal een eenheidsworst van proberen te maken.” Het Forum werkt aan een model dat begrippen relateert aan de context waarin ze worden gebruikt. Binnen iedere relevante context krijgt een begrip een eigen betekenis.

Hoe zien de komende twee jaar er voor het Forum uit? “De buitenwereld vraagt vaak om duidelijk zichtbare resultaten, zoals die grote lijst met standaarden waar iedereen zich dan aan zou moeten houden. Maar dat biedt geen echte oplossing. Het vervelende is dat je standaarden niet kunt afdwingen. Het gaat eerder zo dat ze vanzelf ontstaan, als je maar de voorwaarden schept waaronder ze tot stand kunnen komen. Geef daarom een steuntje in de rug van partijen die nu al goed bezig zijn. Zo’n steuntje is bijvoorbeeld het comply-or-explain beleid dat staatssecretaris Heemskerk van EZ heeft vastgesteld voor standaarden die door het College zijn aangewezen. Dat beleid geeft druk om je aan standaarden te houden. Tegelijk bestaat ruimte om onderbouwd af te wijken. Geen keurslijf dus. Tot dusver stelde het College slechts generieke standaarden vast, maar standaarden voor sectoren komen ook in aanmerking. Sommige sectoren zijn daarmee met interoperabiliteit al heel ver gekomen, wat ook al aangeeft dat standaarden ontstaan zodra er ergens sprake is van een belang. En van het Forum mag verwacht worden dat het zowel de standaardisatie- en interoperabiliteitsagenda blijft zetten als de bijbehorende boodschap steeds beter communiceert.”

Dit vraaggesprek is op 13 augustus 2007 door Olf Kinkhorst afgenomen. Olf schreef voor deze bundel tevens *Het e-leven van de burger als richtsnoer voor e-overheid*.